

บทที่ 4

“การประมาณค่าพารามิเตอร์และการทดสอบสมมติฐาน”

บทที่ 4

ความหมายของคำว่าประชากรในทางสถิติก็คือ ผลรวมของหน่วยทั้งหลายในขอบเขตของเรื่องที่เราสนใจและศึกษา ตัวอย่างเช่น ถ้าเราต้องการจะศึกษาถึงความเห็นของคนในกรุงเทพฯ เกี่ยวกับเรื่องของสงครามในเขมร ประชากรก็คือคนทุกคนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ถ้าเราสนใจถึงรายได้เฉลี่ยของชาวนาในจังหวัดอยุธยา ก็คือชาวนาทุกคนจังหวัดอยุธยา หรือถ้าเราสนใจศึกษาถึงสัดส่วนของผู้เป็นเจ้าของบ้านเองบ้านในเขตบางกะปิ ประชากรก็คือครอบครัวทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในเขตบางกะปิ เป็นต้น สิ่งที่เราสนใจที่จะศึกษาจากประชากร เช่น ความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นวัตถุดิบมาเป็นร้อยละของความคิดเห็นหรือค่าเฉลี่ยรายได้ของประชากร หรือสัดส่วนของสิ่งที่สนใจตลอดจนค่าความแปรปรวนของประชากรนั้น เราเรียกรวมๆว่าคุณลักษณะของประชากรหรือทางสถิติเราจะใช้คำว่าพารามิเตอร์ (parameter)

โดยปกติการที่จะศึกษาคุณลักษณะของประชากรได้นั้นผู้วิจัยหรือผู้ศึกษาค่าเป็นต้องศึกษาจากทุกหน่วยในประชากร แต่ปัญหาที่ตามก็คือ ถ้าเราศึกษาจากทุกหน่วยในประชากรก็จะเกิดข้อเสียหลายประการ เช่น

1. ถ้าประชากรมีจำนวนมาก เราจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากและสิ้นเปลืองเวลามาก บางครั้งบางครั้งถ้าเราถึงประมาณจำกัดเราก็ไม่อาจจะทำได้หรือในกรณีที่มีเวลาจำกัดต้องรีบเร่งนำมาผลไปปฏิบัติงาน เช่น ถ้าศึกษาถึงการแพร่ระบาดของเพลี้ยในนาข้าวของพื้นที่เพาะปลูกในภาคกลาง ถ้าเราศึกษาจากทุกจังหวัดที่เพาะปลูกข้าวในภาคกลางก็จะทำให้ได้ผลไม่ทันต่อการปราบศัตรูพืชได้

2. ในกรณีของการศึกษาบางเหตุการณ์ เช่น การทดสอบของรถยนต์ของที่มาทดสอบแล้วเสียไปแล้ว เช่น ทดลองยิงลูกกระสุนปืน หรือตรวจลอบนมกระป๋องว่าได้คุณภาพหรือไม่โดยการใส่สารเคมีเข้าไป กรณีที่ยกตัวอย่างมานี้จะเห็นว่า เมื่อนำสิ่งของดังกล่าวมาตรวจลอบแล้ว สิ่งของดังกล่าวจะเสียไปแล้วไม่สามารถนำไปใช้ได้อีก ดังนั้น เราจะทดสอบกับของทุกๆสิ่งคือลูกกระสุนทุกนัดว่าดีหมดเพื่อตรวจรับ หรือใช้นมทุกกระป๋องที่ผลิตได้เพื่อตรวจลอบมาตรฐานของสินค้าย่อมเป็นไปได้

ทั้งปัจจัยที่ 1 และปัจจัยที่ 2 สิ่งทำให้เกิดวิหาล์งเกิดขึ้นมา เพื่อแก้ไขข้อเสียที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือจะมีการใช้การสำรวจเพียงบางหน่วยในประชากรแทนที่จะศึกษาจากทุกหน่วยในประชากร

ตัวแทนของประชากรที่นำมาศึกษาจะเกินกว่า "กลุ่มตัวอย่าง" และวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างก็มีแบบต่างๆ หลายแบบ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 (ขอให้ให้นักศึกษาพลิกกลับไปอ่านในตอนที่ว่าด้วยบทนี้) การดำเนินการด้านสถิติที่ถัดมาก็คือ เมื่อเราเลือกกลุ่มตัวอย่างได้แล้ว เราจะดำเนินการกับกลุ่มอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำไปสรุปและอนุมานไปสู่ประชากรได้ ซึ่งการที่จะนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาอนุมานกลับไปสู่คุณลักษณะของประชากร (parameter) ที่เราสนใจนั้น เราเรียกว่าการสร้างตัวประมาณค่า (Estimator) สำหรับคุณลักษณะของประชากร (parameter)

การประมาณค่านั้นแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. การประมาณค่าแบบจุด (หรือการใช้ค่าคงที่ใดๆ เรียกว่า (Point Estimator)

การประมาณค่าแบบนี้ก็คือการพยายามสร้างค่าคงที่ (ตัวเลข) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง มาเป็นตัวแทนของคุณลักษณะของประชากร ตัวอย่างเช่น เราสุ่มตัวอย่างครัวเรือนในตำบล ก. มา

5 ครัวเรือนจากประชากรทั้งหมด 50 ครัวเรือน เพื่อศึกษาถึงจำนวนสัตว์เลี้ยงของครัวเรือน ข้อมูลที่ได้จาก 5 ครัวเรือน เป็นดังนี้

ครัวเรือนที่ 1	1	2	3	4	5
จำนวนสัตว์เลี้ยง	2	3	1	4	5

ในตัวอย่างนี้กลุ่มตัวอย่างจะมีขนาด 5 ครัวเรือน

ประชากรจะมีขนาด 50 ครัวเรือน

เราจะนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมารวบรวมและสร้างเป็นค่าคงที่ขึ้นมาง่ายโดยการหาค่าเฉลี่ยจากตัวอย่าง

$$\text{ซึ่งในที่นี้} \quad \bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^5 X_i}{5} = (2+3+1+4+5)/5 = 15/5 = 3$$

ถ้าเรากำหนดให้ค่าเฉลี่ยของจำนวนสัตว์เลี้ยงไว้ต่อครัวเรือนของประชากรมีค่าเท่ากับ μ

ดังนั้น μ ก็คือคุณลักษณะ (ค่าเฉลี่ย) ของประชากรที่เราไม่ทราบค่า (เราจะทราบได้

ถ้าเราตามทุกครัวเรือนทั้ง 50 ครัวเรือน ว่าแต่ละครัวเรือนเลี้ยงสัตว์ไว้เท่าไรแล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย)

ในที่นี้เราจะประมาณค่า μ ได้ โดยการให้ \bar{X} เป็นตัวแทน นั่นก็คือเวลาให้คำตอบว่า

มีค่าเท่าไร เราก็ตอบว่า มีค่าประมาณ 3 ตัว/ครัวเรือน หรือพูดว่าโดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนในตำบล

ก. จะเลี้ยงสัตว์ไว้ประมาณ 3 ตัว การที่เราประมาณ ด้วยเลข 3 นี้เราเรียกว่าการประมาณค่าด้วยจุด (ค่าคงที่ค่าหนึ่ง)

2. การประมาณค่าด้วยช่วงเชื่อมั่น (ช่วงเชื่อมั่น Interval Estimation)

ก่อนที่จะกล่าวถึงการประมาณค่าแบบที่ 2 ให้นักศึกษาพิจารณาถึงวิธีการประมาณ

ค่าแบบที่ 1 ดังตัวอย่างเช่นเราประมาณ μ ด้วยเลข 3 (ค่านี้เราหาได้จากกลุ่มตัวอย่าง) นักศึกษาอาจจะตั้งข้อสงสัยเกิดได้ว่าถ้าเกิด μ จริง (คุณลักษณะของประชากร) เป็น 4 ตัว ฉะนั้นก็แปลว่าการประมาณค่าแบบที่ 1 ผิดใช่ไหม ถ้าเช่นนั้นทำไมเราไม่ให้คำตอบค่าประมาณให้มากกว่านี้ เช่น ประมาณค่า μ ว่าอยู่ระหว่าง 1 ถึง 4 หรือจะเขียนคำตอบว่า ช่วงประมาณของ μ คือ (1,4) ความหมายก็คือค่าที่เราประมาณอาจจะมีค่าได้ตั้งแต่ 1, 2, 3, หรือ 4 (เพื่อให้ง่ายในขั้นนี้จะไม่ยกตัวอย่างเป็นเลขจำนวนเต็มแต่จริงๆแล้วการเขียนค่าที่เป็ไปได้คือ 1-4 หมายถึงเลขใดๆในช่วง (real line) ตั้งแต่ 1-4

ค่าประมาณของ μ ซึ่งในที่นี้กำหนดให้เป็น (-1-4) นี้เราเรียกว่าการประมาณค่า μ ด้วยช่วงเชื่อมั่น (ช่วง -1-4)

โดยที่ 1 หมายถึงขีดจำกัดล่าง

และ 4 หมายถึงขีดจำกัดบน

โดยทั่วไปเวลาจะเขียนสัญลักษณ์แทนขีดจำกัดล่างของช่วงเชื่อมั่นสำหรับ μ เรามักใช้ $\hat{\mu}_L$ โดยที่ $\hat{\mu}$ คือตัวประมาณค่าและ L คือขีดจำกัดล่าง และจะเขียนขีดจำกัดบนของช่วงเชื่อมั่นด้วยสัญลักษณ์ $\hat{\mu}_U$ เป็นต้น

หมายเหตุ ในหนังสือบางเล่มนิยมจะเขียนสัญลักษณ์แทนคุณลักษณะของประชากรเป็น θ

ดังนั้น ค่าประมาณแบบช่วงของ θ ก็คือ $(\hat{\theta}_L, \hat{\theta}_U)$

จะขอย้อนกลับไปยังตัวอย่างที่ว่าเรากำหนดให้ช่วงประมาณของค่าเฉลี่ยจากประชากรคือ

$$\mu = (1, 4)$$

ดังนั้น $\hat{\mu}_L = 1$

และ $\hat{\mu}_U = 4$

ปัญหาที่ตามก็คือ เราจะสร้างช่วงค่าประมาณนี้ได้อย่างไรและมีเงื่อนไขในการประมาณค่าได้อย่างไร ความน่าเชื่อถือ (ความมั่นใจ) ที่ช่วงเชื่อมั่นดังกล่าวจะคลุมค่าของคุณลักษณะประชากรที่เราสนใจนั้นได้สูงแค่ไหน สิ่งเหล่านี้จะต้องศึกษาต่อไป แต่สิ่งหนึ่งที่เราคงพอจะมองประโยชน์ได้จากการสร้างช่วงค่าเชื่อมั่นก็คือ ความถูกต้องย่อมสูงกว่าการประมาณค่าด้วยจุดเป็นแน่

การสร้างช่วงเชื่อมั่นสำหรับคุณลักษณะต่างๆของประชากร

1. การประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร

ดังที่เคยได้กล่าวมาแล้วว่าเรานิยมใช้สัญลักษณ์ μ แทนค่าเฉลี่ยของประชากรและเราใช้ \bar{X} แทนค่าเฉลี่ยของตัวอย่างซึ่งเป็นค่าประมาณแบบจุดของ μ

ดังนั้นเราสามารถสร้างช่วงเชื่อมั่นของ μ ณ.ระดับความเชื่อมั่น $(1-\alpha)100\%$ ได้คือ

$$\hat{\mu}_L = \bar{X} - Z_{\alpha/2} \sigma_{\bar{X}}$$

และ
$$\hat{\mu}_U = \bar{X} + Z_{\alpha/2} \sigma_{\bar{X}}$$

โดยที่

1. $Z_{\alpha/2}$ เป็นค่าของตัวแปรสุ่มที่มีการแจกแจงแบบปกติแบบมาตรฐานที่ทำให้เกิดพื้นที่หางขวามือเป็น $\alpha/2$ เราเปิดค่า $Z_{\alpha/2}$ ได้จากตารางการแจกแจงปกติแบบมาตรฐาน ตัวอย่างเช่นกำหนดให้

$$\alpha = 1 - 95/100 = .05$$

$$\text{ดังนั้น } \alpha/2 = .05/2 = .025$$

หรือ ถ้าเราต้องการสร้างช่วงเชื่อมั่น ณ.ระดับ 99%

$$\text{เราจะได้ว่า } \alpha = 1 - 99/100 = .01$$

$$\alpha/2 = .01/2 = .005$$

ถ้าเราต้องการสร้างช่วงเชื่อมั่น ณ.ระดับ 90%

$$\text{เราจะได้ว่า } \alpha = 1 - 90/100 = .10$$

$$\alpha/2 = .10/2 = .05$$

แต่โดยปกติแล้วเรามักนิยมใช้ ณ.ระดับ 95% หรือ 90% หรือ 99% เมื่อเรากำหนด

ได้แล้ว เราก็เปิด $Z_{\alpha/2}$ จากตารางปกติได้ดังนี้ พิจารณาจากรูป เช่นกำหนดให้ $\alpha/2 = .025$

.025

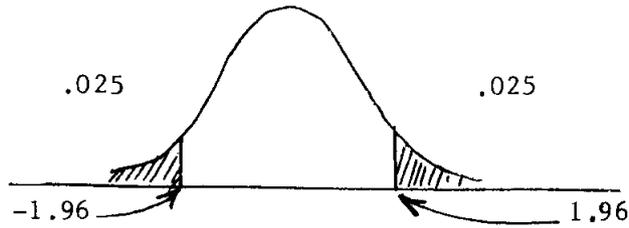
.025

Z = ?

Z = ?

เปิดตารางหน้า 167 พิจารณาว่า Z=? ทำให้พื้นที่ใต้โค้งเป็น .025 จะพบว่า Z = -1.96

หรือ $\Pr(Z \leq -1.96) = .025$

ดังนั้นค่า $\Pr(Z \geq 1.96) = .025$

(ให้กลับไปดูวิธีการเปิดตารางในบทที่ 3 ของหนังสือเล่มนี้)

2. $\sigma_{\bar{X}}$ คือค่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ยจากตัวอย่าง \bar{X}

$$\sigma_{\bar{X}} = \sqrt{\frac{N-n}{N-1}} (\sigma/\sqrt{n}) \quad \text{ในเมื่อประชากรมีจำกัด}$$

$$\sigma_{\bar{X}} = \sigma/\sqrt{n} \quad \text{เมื่อประชากรมีขนาดไม่จำกัด}$$

โดยที่ σ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร โดยปกติโจทย์จะกำหนดค่า σ มาให้ แต่ถ้าไม่กำหนด σ มาให้เราก็สามารถหาตัวประมาณค่าของ σ ได้โดยใช้ S (แทนค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากตัวอย่าง) แทนได้

โดยปกติแล้วเรามักใช้ $\sigma_{\bar{X}} = \sigma/\sqrt{n}$

แต่ถ้าในกรณีที่ σ ไม่ทราบค่า เราจะใช้ S แทน

ดังนั้น ค่าประมาณที่ได้คือ $\sigma_{\bar{X}} = S/\sqrt{n}$

สรุป เราสามารถหาค่าช่วงเชื่อมั่นของ $\hat{\mu}_L$ และ $\hat{\mu}_U$ ได้ดังนี้คือ

1. ถ้าทราบค่า σ

เราจะได้ว่า $\hat{\mu}_L = \bar{X} - Z_{\alpha/2} \sigma_{\bar{X}}$

แทนค่า $\sigma_{\bar{X}}$

$$\hat{\mu}_L = \bar{X} - Z_{\alpha/2} \sigma/\sqrt{n}$$

$$\hat{\mu}_U = \bar{X} + Z_{\alpha/2} \sigma/\sqrt{n}$$

2. ถ้าไม่ทราบค่า σ ใช้ S แทนก็จะได้

$$\hat{\mu}_L = \bar{X} - Z_{\alpha/2} S/\sqrt{n}$$

$$\hat{\mu}_U = \bar{X} + Z_{\alpha/2} S/\sqrt{n}$$

ในกรณีที่เราไม่ทราบค่า σ และเราใช้ตัวอย่างขนาดเล็กคือ $n < 30$ เราจะสร้างช่วงเชื่อมั่นได้
ตามเงื่อนไขต่อไปนี้

$$\begin{aligned}\hat{\mu}_L &= \bar{X} - t_{\alpha/2}^{(n-1)} s/\sqrt{n} \\ \hat{\mu}_U &= \bar{X} + t_{\alpha/2}^{(n-1)} s/\sqrt{n}\end{aligned}$$

ที่เราต้องเปลี่ยนแปลงเป็นรูปนี้แทนก็เพราะว่าจะได้ค่าประมาณที่ละเอียดและมีความแม่นยำสูงขึ้น
ทั้งนี้เพราะในกรณีของตัวอย่างขนาดเล็กเราจะใช้ $t_{\alpha/2}^{(n-1)}$ แทน $Z_{\alpha/2}$ โดยที่ความหมาย
ของ $t_{\alpha/2}^{(n-1)}$ หมายถึงค่าของ t ที่ให้พื้นที่ใต้โค้งเท่ากับ $\alpha/2$ เมื่อมองค่าแห่งความเป็นอิสระ
(degree of freedom (df))

วิธีการเปิดตารางค่าของ t จะเหมือนกับวิธีการเปิดตารางใช้ค่า Z ทุกประการเพียงแต่ตาราง
ของ t ให้เปิดโดยใช้เงื่อนไขของ df เข้ามาช่วย วิธีการเปิดตาราง t ให้เปิดไปที่หน้า 314 (หนังสือ
สถิติเบื้องต้น) เช่น ถ้า เราใช้ขนาดตัวอย่างเป็น 16 และกำหนดให้ใช้ความเชื่อมั่น 90%

$$\begin{aligned}\text{ดังนั้น} \quad n &= 16 \\ df &= 16 - 1 = 15 \\ \alpha &= .01 \\ \alpha/2 &= .01/2 = .005\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{ดูตารางที่} \quad Q &= .005 \quad df(v) = 15 \\ \text{จะพบว่าให้ค่า } t &= 2.947 \quad \text{ประมาณ} \quad 2.95\end{aligned}$$

$$\text{นั่นคือ} \quad t_{.005}^{(15)} = 2.947$$

2. การประมาณค่าสัดส่วนของประชากร

สัดส่วนของประชากรใช้สัญลักษณ์คือ Π

ค่าประมาณด้วยจุดของ Π คือ p ซึ่งเราเป็นสัดส่วนของตัวอย่าง เช่น ถ้าศึกษาสัดส่วนของ

ผู้ครอบครองที่ดินในการเพาะปลูกของชาวนาในจังหวัดละโว้ เชียงตรา ข้อมูลที่ศึกษาก็คือชาวนาแต่ละครอบครัว
มีที่ดินอยู่ในครอบครองหรือไม่

ถ้าเรารู่มตัวอย่างจำนวนในจังหวัดมีมา 10 รายและถามว่ามีที่ดินในความครอบครองของตนเองหรือไม่
ปรากฏว่า ข้อมูลที่ได้มีดังนี้คือ

จำนวนครอบครอง	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ลักษณะการครอบครองที่ดิน	1	0	1	1	1	0	0	0	0	1

(โดยที่ 1 หมายถึง มีที่ดินของตนเอง 0 หมายถึง ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง)

ดังนั้นจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จะพบว่า

สัดส่วนของผู้ที่ครอบครองที่ดินจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวคือ

$$p = a/n$$

โดยที่ $a = 1+0+1+\dots+0+0+1 = 5$

$$p = a/n = 5/10$$

$$p = .5$$

ดังนั้นค่าประมาณของ Π ก็คือ $p = .5$

ถ้าจะสร้างช่วงเชื่อมั่นของ Π เราจะได้ค่า $\hat{\Pi}_L$ และ $\hat{\Pi}_U$ ดังนี้คือ

$$\hat{\Pi}_L = p - Z_{\alpha/2} \sqrt{p(1-p)/n}$$

$$\hat{\Pi}_U = p + Z_{\alpha/2} \sqrt{p(1-p)/n}$$

โดยที่ $(\hat{\Pi}_L, \hat{\Pi}_U)$ ที่ได้คือค่าประมาณด้วยช่วงเชื่อมั่นของ Π ระดับความเชื่อมั่น $(1-\alpha)100\%$

3. การประมาณค่าความแปรปรวนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

ความแปรปรวนของประชากรใช้สัญลักษณ์คือ σ^2 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเราใช้

เราประมาณค่าแบบจุดของ σ^2 คือ S^2 ซึ่งเป็นความแปรปรวนของประชากร

โดยที่ช่วงเชื่อมั่นของ σ^2 คือ $\hat{\sigma}_L^2 = (n-1)S^2/\chi_{\alpha/2}^2 (n-1)$

และ $\hat{\sigma}_U^2 = (n-1)S^2/\chi_{\alpha/2}^2 (n-1)$

โดยที่ $\chi_{\alpha/2}^2 (n-1)$ คือค่าของตัวแปรสุ่มที่หามาได้จากตาราง χ^2 และองค่าแห่งความเป็นอิสระ

(df) = $n-1$ การเปิดตาราง $\chi^2_{\alpha/2}$ ⁽ⁿ⁻¹⁾ ก็ให้พิจารณาตัวอ้างอิงค่าแห่งความ
เป็นอิสระ คือ $n-1$ และ $\alpha/2$ เท่ากับเท่าไร ตัวอย่างเช่น ถ้าให้หาช่วงเชื่อมั่นของความแปรปรวน
ณ.ระดับ 95% โดยการใช้นัยขนาดตัวอย่าง 10 ดังนั้นค่าที่จะเปิดจากตาราง χ^2 (หน้า 312,313) คือ
 $n - 1 = 10 - 1 = 9$ และ $\alpha/2 = .05/2 = .025$ เปิดตารางที่ $Q = .025$
และ $v = 9$ ซึ่งจะให้ค่า $\chi^2 = 19.0228$
ดังนั้น $\chi^2_{.025}(9) = 19.0228$
และ $\chi^2_{1-\alpha/2}(9) = \chi^2_{1-.025}(9) = \chi^2_{.975}(9)$
 $\chi^2_{.975}(9) = 2.70039$

แบบฝึกหัด

๑. จงอธิบายความหมายของเทอมต่อไปนี้

ก. ประชากร	ข. พารามิเตอร์
ค. ตัวอย่าง	ง. ตัวสถิติ
จ. ตัวประมาณค่า	ฉ. การแจกแจงของการสุ่มตัวอย่าง

ก. ประชากรก็คือหน่วยทั้งหมดในขอบเขต(เรื่อง)ที่เราสนใจหรือสิ่งที่เราศึกษา

(ให้อ่านคำอธิบายในบทที่สี่สรุปไว้แล้วในตอนต้นของบทนี้)

ข. พารามิเตอร์ คือคุณลักษณะของประชากรที่เราสนใจ เช่นรายได้เฉลี่ยของประชากรในประเทศไทย
สัดส่วนของนักศึกษาหญิงในคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลผลิตข้าวที่ปลูกได้ในจังหวัดอยุธยา

ค. ตัวอย่าง ก็คือตัวแทน(บางส่วน)จากประชากร (สรุปสั้นๆก็คือหน่วยบางหน่วยในประชากร)

ง. ตัวสถิติ คือ ค่าที่ได้จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง เช่น ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง สัดส่วนที่ได้
จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

จ. ตัวประมาณค่า คือตัวแทน(ตัวประมาณ) ของคุณลักษณะของประชากรนั่นเอง ตัวอย่างเช่น ถ้า
เราต้องการศึกษาว่ามิประชากรในกรุงเทพฯคิดเป็นร้อยละเท่าไรที่ไม่เห็นด้วยกับการขึ้น

ราคารถเมล์ ในการศึกษาเรื่องนี้จะเห็นว่าเราไม่สามารถจะศึกษาโดยการถามจากคนทุกคนในกรุงเทพฯ ได้ทั้งนี้เพราะอาจเนื่องมาจากข้อจำกัดหลายประการด้วยกัน เช่นค่าใช้จ่าย ระยะเวลา กำลังคน เป็นต้น ดังนั้น เราจะดำเนินการศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่างคนในกรุงเทพฯ มา 500 คน แล้วสอบถามข้อคิดเห็นดังกล่าว นั้นหมายถึงคนในกรุงเทพฯ 500 คนนั้นคือตัวอย่าง (ตัวแทน) ขนาด 500 หน่วยนั่นเอง (ประชากรจริงของกรุงเทพฯ) คือ 5 ล้านคน เมื่อเราได้ข้อมูลจากคน 500 คนนี้แล้ว นำมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของคนที่ไม่เห็นด้วยกับหารัฐราคารถเมล์ตัว เลขที่คิดได้เรา เรียกว่าตัวสถิติ เมื่อนำตัว เลขดังกล่าวไปใช้ เป็นค่าประมาณของเปอร์เซ็นต์ของคนในกรุงเทพฯ ทั้งหมดเราจะเรียกค่าที่นำไปประมาณไว้ว่าตัวประมาณค่า (Estimator)

๓. จงอธิบายถึงกระบวนการในการประมาณพารามิเตอร์ประชากรต่อไปนี้ โดยอาศัย

ตัวอย่างสุ่ม

- ก. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของรัฐมนตรี
- ข. ค่าเช่าหอพักในย่านหัวหมาก
- ค. เวลาที่ใช้เดินทางจากบ้านมาที่มหาวิทยาลัยในตอนเช้า ของนักศึกษา รัฐศาสตร์
- ง. เปอร์เซนต์ของนักศึกษาที่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ สภานักศึกษา ม.ร.
- จ. รายได้ต่อเดือนของครอบครัวชาววนาไทยในภาคอีสาน
- ฉ. รายได้เริ่มต้นของนักศึกษา ม.ร. ที่เห็นด้วยกับรัฐบาลที่ต้องการให้ ม.ร.

รับนักศึกษาจำนวนจำกัด

ก. รายได้เฉลี่ยของรัฐมนตรีต่อเดือน

เราจะหาค่าประมาณของรายได้ต่อเดือนของรัฐมนตรีได้โดยการใช้กระบวนการต่อไปนี้

1. สุ่มตัวอย่างรัฐมนตรีมาจำนวนหนึ่ง (เช่นสุ่มมา 5 คนหรือ 6 คนหรือ 7 คน หรืออื่นๆ)

การกำหนดขนาดตัวอย่างนี้ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดถึงที่เคยกล่าวมาแล้วแต่ถ้าเรายังได้ขนาดตัวอย่างใหญ่มากเพียงใด เราจะได้ข้อสันเทษามากซึ่งยังผลให้เราสามารถประมาณค่าได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงของประชากรได้ ในที่นี้สมมุติว่าเราสุ่มตัวอย่างรัฐมนตรีมา 5 คน ถ้ามว่ารายได้ต่อเดือนของแต่ละคนเป็นเท่าไร เช่นข้อมูลที่ได้เป็นดังนี้คือ

รายได้ของรัฐมนตรี	คนที่1	คนที่2	คนที่3	คนที่4	คนที่5
	15000	23000	18000	45000	27000

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้นรายได้เฉลี่ยจากตัวอย่าง} &= (15000+23000+18000+45000+37000)/5 \\ &= 27000 \quad \text{บาท} \end{aligned}$$

ดังนั้นค่าประมาณสำหรับรายได้ต่อเดือนของรัฐมนตรี 27600 บาท

หมายเหตุ เนื่องจากข-จ จะมีวิธีการดำเนินการคล้ายคลึงกับการดำเนินการในข้อก. จึงขอให้นักศึกษา
ลองแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการข้อข-จ เอง

๔. จงสร้างช่วงเชื่อมั่น ๙๕ สำหรับพารามิเตอร์ประชากร จากการศึกษาโดยอาศัย

ตัวอย่างสุ่ม ดังต่อไปนี้

ก. เจ้าหน้าที่กรมการค้าภายในได้สุ่มผงชกฟอกชนิด ๑ กก. มา ๓๖ กล่อง
ได้น้ำหนักเฉลี่ย ๐.๙๕ กก. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๑๓๕ กก. (สมมติว่าน้ำหนักผงชกฟอกต่อ
กล่องมีการแจกแจงแบบปกติ)

ข. จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา ๕๐๐ ราย พบว่า ๔๐๐ ราย
เห็นด้วยกับการใช้รถจักรยานไปทำงาน

ค. จากการศึกษารายได้ต่อวันของครอบครัวชาวนาไทยในตำบลหนึ่งโดยอาศัย

อาศัยตัวอย่างครอบครัว ๒๕ ครอบครัว ได้รายได้รวม ๑๒๕๐ บาท ความแปรปรวนของรายได้
เป็น ๑๒๕๐ บาท (สมมติว่ารายได้ต่อวันมีการแจกแจงแบบปกติ)

ง. จากการศึกษาความแตกต่างระหว่างรายได้ต่อวันของกรรมกร โดยอาศัย
ตัวอย่าง ได้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑๐ บาท จากกรรมกร ๒๑ ราย (สมมติว่ารายได้มีการแจก
แจงแบบปกติ)

ก. สุ่มผงชกฟอกมา 36 กล่อง นั่นคือ $n = 36$

โดยที่ได้น้ำหนักเฉลี่ย 0.95 กก. นั่นคือ $\bar{X} = 0.95$

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.135 กก. นั่นคือ $S = 0.135$

ช่วงเชื่อมั่น 95% ของพารามิเตอร์ของประชากรในที่มีค่าเฉลี่ยของประชากรซึ่งใช้สัญลักษณ์
จะมีค่าเท่ากับ

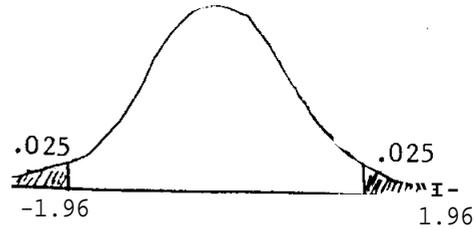
$$\hat{\mu}_L = \bar{X} - Z_{\alpha/2} S/\sqrt{n}$$

$$\hat{\mu}_U = \bar{X} + Z_{1-\alpha/2} S/\sqrt{n}$$

$$\alpha = 1 - 95/100 = .05, \quad \alpha/2 = .05/2 = .025$$

$$z_{\alpha/2} = Z_{.025}$$

เปิดตาราง $z_{\alpha/2} = 1.96$

ดังนั้น

$$\hat{\mu}_L = 0.95 - 1.96(0.135)/\sqrt{36} = .9059$$

$$\hat{\mu}_U = 0.95 + 1.96(0.135)/\sqrt{36} = .9941$$

ดังนั้นช่วงเชื่อมั่น 95% ของค่าเฉลี่ยของประชากรคือ $.9059 < \mu < .9941$

ข. $n = 500$, $p = 400/500 = 4/5$

ดังนั้นช่วงเชื่อมั่นของสัดส่วนของนักศึกษาทั้งหมดที่เห็นตัวกับการใช้รถจักรยานไปทำงาน

คือ

$$\begin{aligned} \Pi &= p \pm Z_{.025} \sqrt{p(1-p)/n} \\ &= \frac{4}{5} \pm 1.96 \sqrt{\frac{4}{5} (1 - \frac{4}{5}) / 500} \\ &= .8 \pm 1.96 \sqrt{.8(.2)/500} \\ &= .76, .82 \end{aligned}$$

ค. $n = 25$, $\Sigma X_i = 1250$, $\bar{X} = 1250/25 = 50$

$$S^2 = 1250 \quad S = 35.35$$

(ความแปรปรวนคือค่าของ S^2)

กรณีนี้เราไม่ทราบความแปรปรวนของประชากร (σ^2) และเนื่องจากเราใช้ขนาดตัวอย่าง

$n < 30$

ดังนั้น เราจึงใช้สูตร $\mu = \bar{X} \pm t_{\alpha/2}^{(n-1)} S/\sqrt{n}$

$$\begin{aligned}\mu &= 50 \pm t_{.025}^{(25-1)} (35.35)/\sqrt{25} \\ &= 50 \pm 2.064 (35.35)/5 \\ &= 35.40, 64.59\end{aligned}$$

ช่วงนี้ช่วงเชื่อมั่น 95% ของรายได้เฉลี่ยต่อวันของครอบครัวชาวนาไทย ในตำบลที่ศึกษาตั้งอยู่ในช่วง 35.40 บาท - 64.59 บาท

ง. $n = 21$ ราย $S = 10$ บาท

ประมาณค่า ความแปรปรวนของประชากร (σ^2)

$$\hat{\sigma}_L^2 = \frac{(n-1)S^2/\chi^2_{\alpha/2}}{(n-1)}$$

$$= \frac{(21-1)100/\chi^2_{.025}}{(21-1)}$$

$$= 20(100)/34.1696$$

$$= 58.53$$

$$\hat{\sigma}_U^2 = \frac{(n-1)S^2/\chi^2_{1-\alpha/2}}{(n-1)}$$

$$= \frac{(21-1)100/\chi^2_{.975}}{(21-1)}$$

$$= 20(100)/9.59078 = 208.53$$

$$\hat{\sigma}_L = \sqrt{58.53} = 7.62$$

$$\hat{\sigma}_U = \sqrt{208.53} = 14.44$$

๔. จงสร้างช่วงเชื่อมั่น ๔๔ สำหรับผลต่างของพารามิเตอร์ประชากรของสองประชากร จากการศึกษาต่อไปนี้

ก. ในการศึกษารายได้ต่อวันของกรรมกรในโรงงานทอผ้า กับโรงงานยาสูบ ได้ข้อมูลสรุป ดังนี้

	ขนาดตัวอย่าง	รายได้เฉลี่ย	ความแปรปรวน
โรงงานทอผ้า	๒๔	๔๔	๑๐๐
โรงงานยาสูบ	๑๔	๗๐	๑๐๔

(สมมติว่ารายได้มีการแจกแจงแบบปกติ)

ข. ในการสำรวจทัศนคติของนักศึกษาชายและหญิง เกี่ยวกับมาตรการแบบหนึ่ง
ที่รัฐบาลนำออกมาใช้เพื่อแก้ปัญหาจราจร ได้ข้อมูลสรุปดังนี้

	ขนาดตัวอย่าง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ชาย	๑๐๐	๗๐	๓๐
หญิง	๑๒๐	๗๐	๕๐

ก. การหาผลต่างของรายได้ต่อหัวของกรรมกรในโรงงานทอผ้ากับโรงงานยาลูบ

	ขนาดตัวอย่าง	รายได้เฉลี่ย	ความแปรปรวน
		\bar{X}	S^2
โรงงานทอผ้า	25	45	100
โรงงานยาลูบ	15	70	105

สร้างช่วงเชื่อมั่น 95% สำหรับผลต่างของพารามิเตอร์ของประชากร ในที่นี้มี 2 ประชากรคือ
กรรมกรทอผ้า และกรรมกรโรงงานยาลูบ

ให้หาค่าเฉลี่ยของรายได้เฉลี่ยของประชากรของโรงงานยาลูบ = μ_1

ให้หาค่าเฉลี่ยของรายได้ของประชากรกรรมกรโรงงานทอผ้า = μ_2

เนื่องจากเราไม่ทราบค่า σ_1^2 และ σ_2^2 เราจึงใช้ S_p^2 แทนสูตรที่ใช้เป็น

$$\begin{aligned} \mu_1 - \mu_2 &= (\bar{X}_1 - \bar{X}_2) \pm t_{\alpha/2}^{(v)} S_p \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}} \\ \text{สมมติว่า } \sigma_1^2 &= \sigma_2^2 \\ S_p^2 &= \frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{(n_1-1) + (n_2-1)} \\ &= \frac{(15-1)105 + (25-1)100}{(15-1) + (25-1)} \end{aligned}$$

$$= 3870/38$$

$$= 101.84$$

$$S_p = 10.9$$

$$v = n_1 + n_2 - 2 = 38$$

$$\begin{aligned}
t_{.025}^{38} &= 2.021 \quad (\text{ใช้ค่า } t_{.025}^{40} \text{ แทน}) \\
\mu_1 - \mu_2 &= (70-45) \pm 2.021(10.09) \sqrt{\frac{1}{25} + \frac{1}{25}} \\
&= (70-45) \pm 2.021(10.09) \sqrt{\frac{1}{25} + \frac{1}{25}} \\
&= 25 \pm 2.01(10.09)(.106) \\
&= 25 \pm 2.16 \\
&= 22.84, 27.16
\end{aligned}$$

ข. จากผลการสำรวจทัศนคติของนักศึกษาชายและหญิง เกี่ยวกับมาตรการแบบหนึ่งที่รัฐบาลออกมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการจราจร ได้ข้อมูลสรุปดังนี้

	ขนาดตัวอย่าง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ชาย	100	70	30
หญิง	120	70	50

จงสร้างช่วงเชื่อมั่น 95% ของสัดส่วนสำหรับผลต่างของสัดส่วนของนักศึกษาชายและหญิงที่เห็นด้วยกับมาตรการแก้ปัญหาจราจร กำหนดให้ประชากรกลุ่มที่1คือนักศึกษาชาย สุ่มตัวอย่างมา $n_1 = 100$ คน ได้ว่าสัดส่วนจากตัวอย่างสำหรับผู้เห็นด้วยคือ $P_1 = 70/100 = .7$

ประชากรกลุ่มที่2 คือนักศึกษาหญิง สุ่มตัวอย่างมา $n_2 = 120$ คน ได้ว่าสัดส่วนของตัวอย่างที่เห็นด้วยคือ $P_2 = 70/120$

$$\begin{aligned}
\Pi_1 - \Pi_2 &= (P_1 - P_2) \pm Z_{\alpha/2} \sqrt{P_1 Q_1 / n_1 + P_2 Q_2 / n_2} \\
&= \left(\frac{70}{100} - \frac{70}{120} \right) \pm 1.96 \sqrt{\frac{70}{100} \cdot \frac{30}{100} \cdot \frac{1}{100} + \frac{70}{120} \cdot \frac{50}{120} \cdot \frac{1}{120}} \\
&= .116 \pm 1.96 \sqrt{.0024 + .002} \\
&= .116 \pm 0.1255 \\
&= -0.0095, 0.2415
\end{aligned}$$

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานก็คือข้อเสนอก่เกี่ยวกับลักษณะของประชากร (พารามิเตอร์) สมมุติฐานที่กล่าวมานั้น อาจจะเป็นจริงหรือเป็นเท็จก็ได้ โดยปกติแล้วการที่จะสรุปว่าสมมติฐานเป็นจริงหรือเป็นเท็จนั้น เราจะต้องอาศัยข้อสันเทศจากตัวแทนของประชากร (ตัวอย่าง) เป็นเครื่องอ้างอิง ถ้าหากข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างบ่งชี้ว่าสมมติฐานเป็นจริง เราก็จะยอมรับสมมติฐานนั้น แต่ถ้าหากข้อมูลจากตัวอย่างไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน เราก็จะปฏิเสธสมมติฐานนั้น

ขั้นตอนในการทดสอบสมมติฐาน

1. ให้กำหนดสมมติฐานเชิงสถิติขึ้น สมมติฐานนั้นจะประกอบด้วย

สมมติฐานหลัก (H_0) และสมมติฐานรอง (H_a)

สมมติฐานหลัก (H_0) มีอยู่ 3 แบบคือ

1. $H_0: \theta = \theta_0$ 2. $H_0: \theta \leq \theta_0$ 3. $H_0: \theta \geq \theta_0$

โดยที่ θ คือคุณลักษณะของประชากรที่เราสนใจที่จะทดสอบ เช่น θ อาจจะเป็นค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ค่าความแปรปรวนของประชากร (σ^2) หรือค่าสัดส่วนของสิ่งที่เราสนใจในประชากร (Π) ส่วน θ_0 คือค่าคงที่ (ตัวเลข) ซึ่งเราตั้งขึ้นเพื่อศึกษาคุณลักษณะของประชากร เช่น "ประชากรคือคนไทยมีรายได้เฉลี่ย 3500 บาท/ปี" นั่นคือ $H_0: \mu = 3500$

หรือ ถ้าเรากล่าวว่ ประชากรไทยมีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 3500 บาท สมมติฐานจะเป็น

$H_0: \mu \neq 3500$ บาทเป็นต้น

การกำหนดสมมติฐานหลักได้ย่อมส่งผลไปถึงสมมติฐานรอง (H_a) ด้วย โดยที่ สมมติฐานรองก็คือสมมุติฐานที่ตรงกันข้ามกับสมมติฐานหลักนั่นเอง เช่น

ถ้า $H_0: \mu = 3500$ $H_a: \mu \neq 3500$ (1)

หรือ $H_0: \mu \geq 3500$ $H_a: \mu < 3500$ (2)

หรือ $H_0: \mu \leq 3500$ $H_a: \mu > 3500$ (3)

การตั้งสมมติฐานในลักษณะที่(1) เรียกว่า Two-sided Test หรือสมมติฐาน 2 ทาง

สมมติฐานในลักษณะที่(2) เรียกว่า One-sided Test หรือสมมติฐานทางเดียว(ทางขวา)

และการตั้งสมมติฐานแบบที่3 เรียกว่า One-sided Test หรือสมมติฐานทางเดียว(ทางด้านซ้าย)

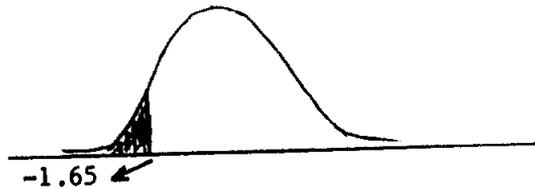
การทราบว่าเป็นชนิดทางเดียวหรือ 2 ทางอยู่ทางด้านซ้ายหรือทางด้านขวาจะส่งผลไปถึงการเลือกค่าวิกฤตเพื่อจะใช้ในการทดสอบที่จะกล่าวถึงในข้อ 2

2. ให้เลือกกำหนดระดับนัยสำคัญ (ค่า α)

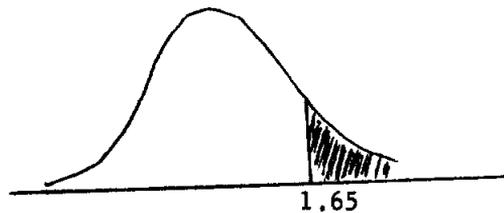
โดยทั่วไป α ที่นิยมใช้ก็คือ (ค่า α) $\alpha = .01$, $\alpha = .05$

การกำหนดขนาดของ α จะทำให้เราสามารถหาค่าวิกฤต (ค่าที่ใช้ตัดสินใจ) ได้ ค่าวิกฤตก็คือค่าที่ได้จากตาราง เช่นค่า Z , t , χ^2 เป็นต้น

ตัวอย่างเช่นถ้าใช้ตาราง Z ในการแก้ปัญหาของเรา จะต้องพิจารณาว่าสมมติฐานชนิด One-sided Test หรือ Two-sided Test ถ้าสมมติฐานเป็น One-sided test ค่าของเขตวิกฤตของ Z ก็คือ $|Z_{\alpha}|$ ตัวอย่างเช่น ถ้าเลือก $\alpha = .05$ และสมมติฐานเป็นชนิด One-sided Test $|Z_{.05}| = 1.65$ หรือ ถ้าพิจารณารายละเอียดต่อไป ถ้าเป็นกรณีทางซ้าย $Z_{.05} = -1.65$

และถ้าเป็นกรณีของทางขวา $Z_{.05} = 1.65$

3. ให้เลือกวิธีสถิติที่จะทดสอบ ให้ใช้หลักเกณฑ์ในการเลือกโดยดูจากลักษณะของสมมติฐาน

ที่จะทดสอบ เช่นใช้ 1. $Z = \frac{\bar{X} - \mu_0}{\sigma/\sqrt{n}}$

เมื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของประชากร

$$2. \quad Z = \frac{P - \Pi}{\sqrt{\Pi(1-\Pi)/n}}$$

เมื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับสัดส่วนของประชากร

$$3. \quad t = \frac{\bar{X} - \mu_0}{S/\sqrt{n}}$$

เมื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของประชากร ในกรณีที่ไม่ทราบค่าความแปรปรวนที่แท้จริง

จริงของประชากร () และเมื่อขนาดตัวอย่างน้อยกว่า 30 หน่วย

$$4. \quad \chi^2 = (n-1)S^2/\sigma_0^2$$

เมื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความแปรปรวนหรือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร

$$5. \quad Z = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - D_0}{\sqrt{\sigma_1^2/n_1 + \sigma_2^2/n_2}}$$

เมื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลต่างของค่าเฉลี่ยของประชากร หรือในกรณีที่ไม่ทราบค่าความแปรปรวนของสองประชากร σ_1^2 และ σ_2^2 เราต้องไปใช้ตัวสถิติ t แทนดังนี้คือ

$$6. \quad t = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - D_0}{S_p \sqrt{1/n_1 + 1/n_2}}$$

โดยที่

$$S_p^2 = \frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{(n_1-1) + (n_2-1)}$$

และ t จะมองค่าแห่งความเป็นอิสระ = $n_1 + n_2 - 2$

• ทำการคำนวณหาค่าของตัวสถิติโดยอาศัย ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง

• สรุปผลการตัดสินใจโดยการนำค่าที่ตัดจากขั้นที่ 4 ไปเปรียบเทียบกับค่าของเขตวิกฤตที่ได้

ในขั้นที่ 2 โดยหลักการเกณฑ์เช่นว่า ถ้าค่าของตัวสถิติจากขั้นที่ 4 คือ $|Z| > |Z_\alpha|$

เราจะปฏิเสธสมมติฐานหลัก หรือในกรณีของตัวสถิติอื่นๆก็เช่นกัน ให้นักศึกษาพิจารณารายละเอียด

แต่ละแบบได้จากในหนังสือสถิติเบื้องต้น (ST 103) ซึ่งได้อธิบายไว้แล้วพร้อมทั้งตัวอย่าง

แบบฝึกหัด

๖. จงกำหนดสมมติฐาน (H_0 , H_a) จากค่ากล่าวต่อไปนี้

- ก. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายเดือนของนักศึกษา ม.ร. มากกว่า ๑๐๐๐ บาท
- ข. รายได้ต่อวันของครอบครัวชาวนาไทยในภาคอีสานน้อยกว่า ๑๐ บาท
- ค. นักศึกษารัฐศาสตร์ ม.ร. เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจมากกว่าครึ่งหนึ่ง

เศรษฐกิจมากกว่าครึ่งหนึ่ง

ง. ปุ๋ยหือ ก ให้ผลผลิตมากกว่าปุ๋ยหือ ข

ก. ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายเดือนของนักศึกษาม.ร.มากกว่า 1000 บาท

$$H_0: \mu \leq 1000 \quad \text{vs} \quad H_a: \mu > 1000$$

ข. รายได้ต่อวันของครอบครัวชาวนาไทยในภาคอีสานน้อยกว่า 10 บาท

$$H_0: \mu \geq 20 \quad \text{vs} \quad H_a: \mu < 20$$

ค. นักศึกษารัฐศาสตร์ ม.ร. เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจมากกว่า

ครึ่งหนึ่ง

$$H_0: \Pi \leq \frac{1}{2} \quad \text{vs} \quad H_a: \Pi > \frac{1}{2}$$

ง. ปุ๋ยหือ ก ให้ผลผลิตมากกว่าปุ๋ยหือข.

$$H_0: \mu_D \leq D_0 \quad \text{vs} \quad H_a: \mu_D > D_0$$

$$\mu_D = \mu_1 - \mu_2$$

๗. จากการสำรวจในอุตสาหกรรมเฉพาะกรุงเทพมหานคร เมื่อปี ๒๕๑๐ เราได้ค่าจ้างเฉลี่ยต่อวันเป็น ๔๕ บาท นักปกครองคนหนึ่งคาดว่า ปัจจุบันนี้ค่าจ้างเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ ๕ บาท

ก. จงกำหนดสมมติฐานในการทดสอบ (H_0 , H_a)

ข. ในการสรุปผลการตรวจสอบนั้น จะเกิดความคลาดเคลื่อนแบบ ๑ หรือ

$$ก. H_0: \mu_{2523} \leq 50 \text{ บาท} \quad \text{vs} \quad H_1: \mu_{2523} > 50$$

ข. ความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 ที่เกิดขึ้นก็คือถ้าในปัจจุบันค่าจ้างเฉลี่ยไม่ถึง 50 บาทต่อวันเป็นจริง แล้วเราจะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (ทั้งหมดจริงเราควรจะยอมรับ) กรณีเช่นนี้จะเป็นความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 1 (α) ส่วนความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 2 (β) ก็คือ ถ้าปรากฏว่าในภาวะการณปัจจุบันมีค่าจ้างเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 50 บาทต่อวัน แต่เราไม่ยอมรับสมมติฐานที่ว่า รายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2520 ไม่ถึง 5 บาท กรณีเช่นนี้เป็นความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 2

ค. ตัวสถิติที่เลือกมาใช้ก็คือ ตัว Z โดยที่ Z จะมีการแจกแจงแบบปกติ

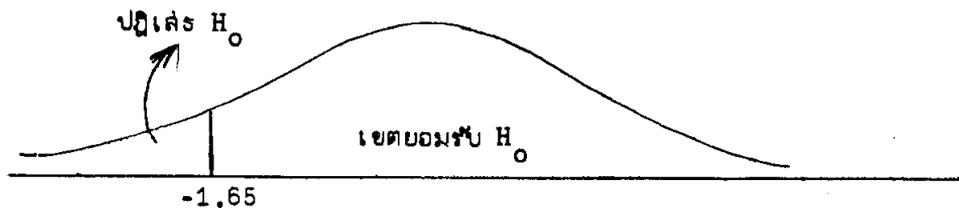
ง. จากโจทย์ $n = 1600$, $\bar{X} = 47$, $S = 20$

$$Z = \frac{47-50}{20/\sqrt{1600}}$$

$$= -3/(20/40) = -1$$

$$Z_\alpha = Z_{.05}$$

จากตัววิกฤติที่กำหนดให้

พิจารณาค่าสถิติที่ได้ $Z = -6$ แต่ค่าวิกฤติเท่ากับ -1.65 ดังนั้นเราจึงปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่า รายได้เฉลี่ยของพนักงานเท่ากับ 45 บาทใน 2523 และยอมรับว่า 2523 รายได้เฉลี่ยของพนักงานเพิ่มขึ้นจาก 2510 อีก 5 บาท

๘. บัณฑิตคนหนึ่งกล่าวว่า "เงินเดือนเริ่มต้นของบัณฑิตมร.จะขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่จบ" เพื่อที่จะสนับสนุนคำกล่าวนี้ เขาจึงทำการศึกษาโดยใช้ตัวอย่างของบัณฑิตที่ทำงานและจบปีที่แล้วจำนวน ๒๐๐ ราย ได้ข้อมูลสรุปดังนี้

	เงินเดือนเริ่มต้น	น้อยกว่า ๒๕๐๐	๒๕๐๐-๓๕๐๐	มากกว่า ๓๕๐๐
สาขาวิชาที่จบ	นิติศาสตร์	๓๐	๖๐	๒๐
	เศรษฐศาสตร์	๑๐	๒๐	๒๐
	รัฐศาสตร์	๒๐	๔๐	๑๐
	ศึกษาศาสตร์	๒๐	๑๐	๐

ข้อนี้เป็นการทดสอบเกี่ยวกับการทดสอบความเป็นอิสระของ 2 ตัวแปร (ดูรายละเอียดหน้า

-229

1. โดยที่ตัวแปรทั้งสองคือ คณะที่จบและรายได้ที่ได้รับ เราจะตั้งสมมติฐาน

ไว้ดังนี้คือ

H_0 : คณะที่จบและรายได้อิสระกัน (หรืออาจจะกล่าวได้ว่ารายได้อันขึ้นอยู่กับคณะที่จบ)

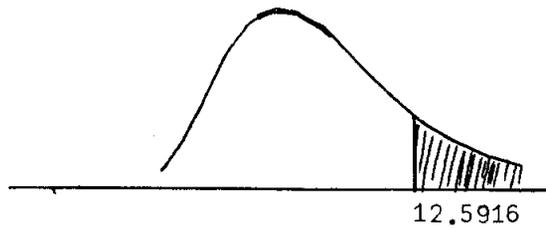
H_a : รายได้ขึ้นอยู่กับคณะที่จบ

สาขาวิชาที่จบ	เงินเดือนเริ่มต้น น้อยกว่า 2500	2500-3500	มากกว่า 3500	รวม
นิติศาสตร์	(33.85) 30	(55) 60	(21.15) 20	110
รัฐศาสตร์	(21.54) 10	(35) 40	(13.46) 10	70
ศึกษาศาสตร์	(9.23) 20	(15) 10	(5.77) 0	30
รวม	80	130	50	260

2. กำหนดให้ $\alpha = .05$ $n = 260$

$$\chi^2 = \sum_{i,j}^{c,k} (O_{ij} - E_{ij})^2 / E_{ij}$$

ปฏิเสธ H_0 : ถ้า χ^2 (ที่คำนวณ) $>$ $\chi^2_{0.08} = 12.5916$

ตัวอย่างในการหาค่า E_{ij} เช่น

$$E_{11} = (80 \times 110) / 260 = 33.85$$

$$= \sum_{i,j}^{r,c} (O_{ij} - E_{ij})^2 / E_{ij}$$

$$\chi^2 = \frac{(30-33.85)^2}{33.85} + \frac{(10-15.38)^2}{15.38} + \dots + \frac{(0-5.77)^2}{5.77}$$

$$= (r-1)(c-1) = (4-1)(3-1) = 6$$

$$\chi^2 = 28.7320$$

5. สรุปผล เราจะปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่า คณะที่จบและรายได้เป็นอิสระต่อกัน
นั่นคือ รายได้มีผลเนื่องมาจากการศึกษาในสาขาวิชาต่าง (คณะ)

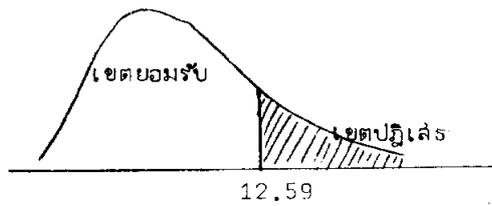
1. H_0 : จำนวนในแต่ละตำบลมีระดับรายได้เป็นเอกภาพกัน
 H_a : จำนวนในแต่ละตำบลมีระดับรายได้ไม่เป็นเอกภาพกัน

2. ระดับนัยสำคัญ $\alpha = .05$

3. ตัวสถิติที่จะทดสอบ

$$\chi^2 = \sum_{i,j} \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}} \quad (3-1)(4-1)$$

เกณฑ์การตัดสินใจคือ ปฏิเสธ H_0 ถ้า $\chi^2 > \chi^2_{.05}$
 โดยที่ $\chi^2_{.05} = 12.59$

4.

ตำบล	ระดับรายได้	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ขนาดตัวอย่าง
ก.	%	10 (100)	50 (500)	40 (400)	1000
ข.	%	10 (120)	30 (360)	60 (720)	1200
ค.	%	20 (100)	50 (250)	30 (150)	500
ง.	%	20 (60)	40 (120)	40 (120)	300
รวม		380	1230	1390	3000

หมายเหตุ ค่าที่อยู่ในวงเล็บคือค่าที่คิดออกมา เป็นขนาดตัวอย่างแล้ว

ระดับรายได้		สูง	ปานกลาง	ต่ำ	รวม
ตำบล	ก.	(126.66) 100	(410) 500	(463.33) 400	1000
	ข.	(152) 120	(492) 360	(556) 720	1200
	ค.	(63.33) 100	(205) 250	(231.66) 150	500
	ง	(38) 60	(123) 120	(139) 120	300
รวม		380	1230	1390	3000

$$E_{11} = \frac{1000 \times 380}{3000} = 126.66$$

$$E_{12} = \frac{1000 \times 1230}{3000} = 410$$

⋮

$$E_{33} = \frac{300 \times 1390}{3000} = 139$$

$$\chi^2 = \sum_{i,j}^{r,c} \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

$$= \frac{(100-126.66)^2}{126.66} + \frac{(500-410)^2}{410} + \dots + \frac{(120-139)^2}{139}$$

$$= 199.852$$

5. สรุปผล เนื่องจาก χ^2 ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า χ^2 จากตาราง เราจึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก และยอมรับสมมติฐานรองที่ว่า ชาวนาในและตำบลมีระดับรายได้เป็นเอกภาพกัน

๑๐. จงกำหนดสมมติฐานที่จะทดสอบ (H_0, H_a) ตัวสถิติทดสอบ เกณฑ์การตัดสินใจ และสรุปผลการทดสอบสมมติฐานต่อไปนี้

ก. ในการศึกษาโดยอาศัยตัวอย่างสุ่ม เพื่อทดสอบค่ากล่าวที่ว่า "รายได้ต่อปีของครอบครัวเกษตรกรไทยในภาคอีสานน้อยกว่า ๓๐๐๐ บาท" นั้นได้ข้อมูลสรุปดังนี้

ขนาดตัวอย่าง	๑๐๐๐๐ ครอบครัว
รายได้เฉลี่ย	๒๕๐๐ บาท
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	๒๐๐๐ บาท

ข. ในการทดสอบค่ากล่าวที่ว่า "รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในสลัมแห่งหนึ่งจะน้อยกว่า ๑๐๐๐ บาท" ได้ใช้ตัวอย่างสุ่มของครอบครัว ๑๐๐ ราย พบว่ามีครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐๐ บาท ถึง ๗๐ ครอบครัว

ค. ในการศึกษาครอบครัวตัวอย่างของเกษตรกรไทยในคลองจินดาจำนวน ๑๐๐ ราย เพื่อทดสอบค่ากล่าวที่ว่า "รายได้เฉลี่ยต่อปีของเกษตรกรในปี ๒๕๑๕ และปี ๒๕๒๐ เป็น ๓๐๐๐๐ และ ๓๑๕๐๐ บาทตามลำดับ และได้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปลี่ยนแปลงในรายได้เป็น ๑๐๐๐ บาท

ง. ครุฑ.๑ ก มีความสนใจในการแจกแจงอายุของนักเรียนในชั้น โดยเชื่อว่า "นักเรียนในชั้นจะมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุน้อยกว่า ๑ ปี" จากตัวอย่างนักเรียน ๒๑ คน ได้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุเป็น ๐.๔๕ ปี

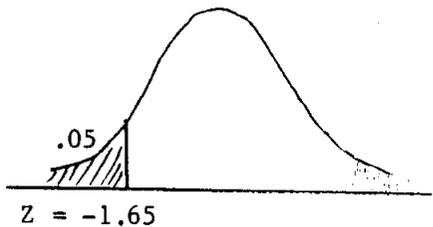
ก. ในการศึกษาโดยอาศัยตัวอย่างสุ่ม เพื่อทดสอบค่ากล่าวที่ว่า "รายได้เฉลี่ยต่อปีของครอบครัวไทยในภาคอีสานน้อยกว่า ๓๐๐๐ บาท" นั้นได้ข้อมูลสรุปดังนี้

ขนาดตัวอย่าง ๑๐๐๐๐ ครอบครัว
 รายได้เฉลี่ย ๒๕๐๐ บาท
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๒๐๐๐ บาท

1. $H_0 : \mu \geq 3000$ vs $H_a : \mu < 3000$

2. $\alpha = .05$ $n = 10000$
 $\bar{X} = 2500$ $s = 2000$

3. $Z = \frac{\bar{X} - \mu}{s/\sqrt{n}}$

$$Z = \frac{2500 - 3000}{2000/\sqrt{10000}}$$

$$= (-500)/(2000/100)$$

$$= -25$$

4. จะพบว่า Z ที่คำนวณได้ ตกอยู่ในเขตปฏิเสธ H_0 นั่นคือ เราจะปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a สรุปได้ว่า "รายได้ต่อปีของครอบครัวเกษตรกรไทยในภาคอีสานน้อยกว่า 3000 บาท"

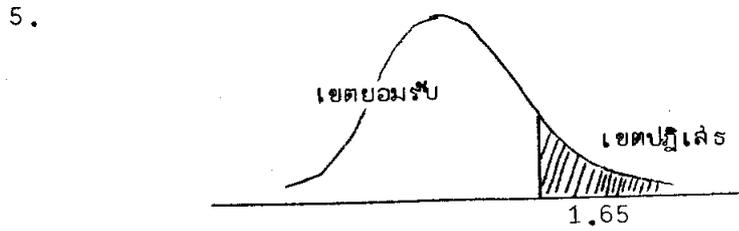
ข. 1. $H_0 : \pi \geq .5$ vs $H_a : \pi < .5$

(π_0 คือรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่น้อยกว่า 1000 บาท)

2. $\alpha = .05$, $n = 100$ $p = 70/100 = .7$

3. ตัวสถิติที่จะใช้ทดสอบ ก็คือ $Z = \frac{P - \pi_0}{\sqrt{\pi_0(1 - \pi_0)}/n}$

$$\begin{aligned}
 4. \quad Z &= \frac{.7 - .5}{\sqrt{.5(1-.5)/100}} \\
 &= \frac{.2}{(\sqrt{.25/100})} \\
 &= 20/.5 = 40
 \end{aligned}$$

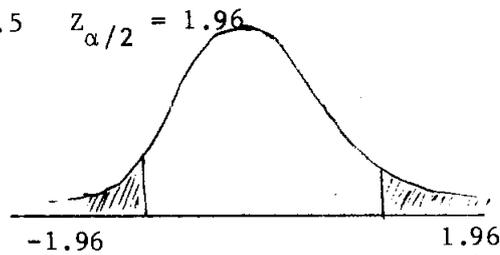
ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า Z จากตาราง ดังนั้นเราจึงปฏิเสธสมมุติฐานหลัก นั่นคือ "รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวที่อาศัยอยู่ในสี่จังหวัดหนึ่งจะน้อยกว่า 1000 บาท"

ค. ในการศึกษาครอบครัวตัวอย่างของเกษตรกรไทยในคลองจินดาจำนวน ๑๐๐ ราย เพื่อทดสอบค่ากล่าวที่ว่า "รายได้เฉลี่ยต่อปี ของเกษตรกรในปี ๒๕๑๕ และปี ๒๕๒๐ เป็น ๓๐๐๐๐ และ ๓๑๕๐๐ บาท ตามลำดับ และได้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเปลี่ยนแปลงในรายได้ เป็น ๑๐๐๐ บาท"

1. $H_0: \mu_{20} - \mu_{15} = 31500 - 30000 = 1500$

$H_a: \mu_{20} - \mu_{15} \neq 1500$

2. $\alpha = .5 \quad Z_{\alpha/2} = 1.96$

$\mu_{20} - \mu_{15} = D_0 = 1500$

$n_1 = n_2 = 100$

$\sigma = 1000$

3. เนื่องจากโจทย์ข้อนี้ไม่ได้กำหนดค่าเฉลี่ยของรายได้ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างในปี 2515 และปี 2520 คือ \bar{X} , \bar{Y}

หลักเกณฑ์การคำนวณค่าเฉลี่ยตามนี้

$$Z_{\text{คำนวณ}} = \frac{\bar{X} - \bar{Y} - D_0}{\sigma \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}$$

4. $|Z_{\text{จากตาราง}}|$
ถ้า $1.96 < Z_{\text{คำนวณได้}} < 1.96$

เราจะยอมรับสมมติฐานหลัก แต่ถ้า Z ที่คำนวณได้ตรงตามเงื่อนไขนี้

$$Z_{\text{คำนวณ}} \leq -1.96$$

หรือ

$$Z_{\text{คำนวณ}} \geq 1.96$$

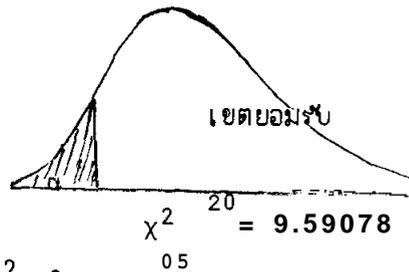
เราจะปฏิเสธสมมติฐานหลักและยอมรับสมมติฐานรอง

4.

1. $H_0: \sigma \geq 1$

$H_a: \sigma < 1$

2. ให้ $\alpha = .5$ $n = 21$ $s = 0.95$

3.
$$\begin{aligned} \chi^2 &= (n-1)S^2/\sigma^2 \\ &= (21-1)(0.95)^2/1^2 \\ &= 18.05 \end{aligned}$$

4. ค่า χ^2 ที่คำนวณได้มากกว่า Z จากตาราง ดังนั้น เรายอมรับ H_0
ข้อสรุป ก็คือ "นักเรียนในชั้นจะมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุน้อยกว่า 1 ปี"